

Момчилградска, Неврокопска, Пещерска, Разложка и Смолянска. Тѣй прѣснати по ширната грѣдь на Родопа въ по-малки или по-голѣми селища — колибаци, махали, селца и села (градове нѣма), отдалечени отъ голѣмитѣ наши културни центрове, поставени подъ инородно влияние и дѣржани въ духовна тѣмнота и мракъ, бѣлгаритѣ мохамедани и до день днешенъ сж останали въ първобитно културно състояние — такива, каквито сж били преди 200 години. Тѣ сж добродушни, но наивни, прости, неуки, суевѣрни, никакъ не уредени въ своя личенъ домашенъ и семеенъ животъ и въ своя поминѣкъ. Живѣятъ днесъ за днесъ, бедни, недохранени и безъ каквито и да било подбуди къмъ духовно и материално благоустрояване.

Макаръ и да сж въ таково бедствено духовно и стопанско състояние, когато се взремъ въ тѣхния личенъ животъ, ние ще откриемъ интересни останки отъ старитѣ имъ християнски вѣрвания. Тѣ и днесъ почитатъ голѣмитѣ християнски праздници: Коледа, наричанъ и отъ тѣхъ Божикъ, Великденъ — Пасхале, Великъ петѣкъ, Гергьовденъ, Димитровденъ — касъмъ. Между женитѣ на особена почитъ е св. Богородица, която считатъ покровителка на родилки и бозайничета и я наричатъ Мехремъ Ана-Божия майка. На Богоявление сутринята женитѣ отиватъ на рѣката или извора и наливатъ, както казватъ, светена вода, която пазятъ цѣла година, и прѣскаатъ съ нея жилището, децата, добитѣка — за здраве и плодородие. Болни отъ продължителна болестъ за оздравяване водятъ да прѣспятъ въ нѣкоя черква, а и скришомъ молятъ свещеника да имъ напише цѣлителна молитва, която скриватъ и постоянно носятъ у себе си. Женитѣ, когато замѣсватъ брашното за хлѣбъ, чрезъ натискане съ рѣжа образуватъ кръстъ върху тѣстото, а и върху хлѣбоветѣ, преди да се подметнатъ въ пещъ. Съ движение на рѣжа майкитѣ сжщо така правятъ кръстъ върху по-